listopad / 2025

NEWSLETTER

institut VÁCLAVA KLAUSE

Editorial

Václav Klaus: Babišova vláda řeší zbytečné detaily, ale proti Fialovi vidím tři velká pozitiva

Václav Klaus: Zabraňme vynulování myšlenek listopadu 1989

Jan Fiala: Ohlédnutí se za 17. listopadem

Ivo Strejček: Třicet pět let od sjednocení Německa

Jiří Weigl: Nešťastná Ukrajina

Ivo Strejček: Dick Cheney, samolibý architekt světa válek

LISTOPADOVÝ GRAF IVK

Řešením není dotování poptávky, ale uvolnění nabídky

Bezprecedentní pokles počtu vydaných stavebních povolení

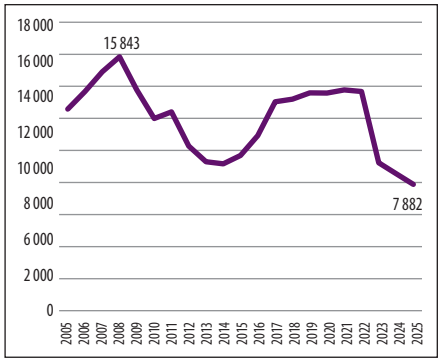

Pozn.: počet vydaných stavebních povolení pro nové bytové budovy od ledna do září daného roku

Zdroj: ČSÚ 2025

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 15/29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www. institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 27. 11. 2025

Babišova vláda řeší zbytečné detaily, ale proti Fialovi vidím tři velká pozitiva

Václav Klaus

Prezident Petr Pavel chtěl doplnit koaliční smlouvu o pasáž k zahraniční politice, členové vznikající vlády Andreje Babiše to odmítli. Zaregistroval jsem váš názor, že to byl od Pavla pokus měnit ústavní systém. V čem je pro vás prezidentova debata s vládou o programu v oblasti zahraniční politiky pokusem změnit ústavní systém?

Protože jde o ústavní problém, nakolik má prezident republiky mluvit do vládního prohlášení. To je zásadní, koncepční otázka a ta vyvolala střet. Máme prezidentský systém, nebo parlamentní demokracii? Samozřejmě platí to druhé. Takže to, co udělal současný prezident, je naprostá novinka. Žádný si to dosud nedovolil. Myslím si, že je to krok nebezpečným směrem.

Nenaběhl si ale Andrej Babiš sám, když ten návrh programového prohlášení doručil prezidentovi před tím, než byl vůbec jmenován premiérem? V minulosti bylo zvykem tento dokument vydávat až po jmenování vlády, tedy v okamžiku, kdy už prezident zdaleka neměl tak silné karty jako teď.

Vím, že se řada lidí zlobila, že mu ho pouze poslal – to je ale svět současnosti, to není tradiční svět, ve kterém já jsem vyrostl a jsem připraven žít. Takové věci se nedávají do datové schránky. Ohledně toho programového prohlášení – my s panem Babišem samozřejmě nějak často nemluvíme. Ale shodou okolností jsem nedávno seděl na koncertě v Obecním domě pořádaném slovenským velvyslanectvím, kde hrála velmi kvalitně košická filharmonie. Byli tam český a slovenský prezident a pak tam byly lóže číslo 1 a 2. V lóži číslo 1 jsem seděl já s manželkou a v lóži číslo 2 Andrej Babiš. Ty lóže jsou odděleny tak, že jsem de facto seděl vedle Andreje Babiše.

A tam jste spolu nemluvili?

Při koncertě nemáte moc příležitostí spolu mluvit. Ale bylo to ve chvíli, kdy se o tom programovém prohlášení intenzivně mluvilo. A mně to nedalo, takže jsem řekl: Pane předsedo, to už opravdu je finální verze toho programového prohlášení, nebo to je nějaký draft? Já myslím, že jestli je to taková prvotní verze, tak je to možné, ale ten text by potřeboval strukturovat, seřadit, jinak poskládat priority. Já bych ho psal úplně jinak. Jsou tam detaily, které si nikdo z nás nemůže pamatovat a které vůbec nejsou státnickými záležitostmi.

Co vás tam zarazilo?

Měl bych si to znovu přečíst, ať cituji přesně. Ale zarazilo mě například, že se bude vláda zabývat výstrojí hasičského sboru. To je pro

▸

EDITORIAL

Listopad se nesl v duchu vzpomínek, ale i ostrých politických debat. Odráží to i obsah tohoto čísla. Tvoří jej texty dotýkající se jak současnosti, tak i minulosti, které jsou ale v mnoha ohledech úzce propojené.

Přátelství Václava Klause (i celého IVK) a Dominika kardinála Duky nás také váže smutnou povinností připomenout si v měsíci jeho odchodu na Věčnost odkaz tohoto emeritního českého Primase. Památce zesnulého kardinála je věnováno mimořádné vydání našeho Newsletteru, v němž jsme se s úctou ohlédli za jeho životem a službou.

V úvodním rozsáhlém rozhovoru upozorňuje Václav Klaus na napětí kolem programového prohlášení vznikající vlády a jasně připomíná, že „máme parlamentní demokracii, nikoli prezidentský systém“. Kritizuje zbytečnou rozsáhlost dokumentu, ale zároveň oceňuje posun nové vlády ve vztahu k EU, Green Dealu i válce na Ukrajině.

Ve svém eseji k 17. listopadu prezident Klaus varuje před „ochranně zbarvenými ideologiemi“, které rozmazávají kontury

▸

(Pokračování ze strany 1)

svobody, a připomíná, že po roce 1989 jsme „nechtěli perestrojku komunismu, ale kapitalismus“ a apeluje na návrat k jasnému myšlení, ne k módním adjektivům.

Student hradeckého gymnázia Jan Fiala se ptá, zda 17. listopadu ještě skutečně slavíme svobodu: „Svoboda chřadne nejprve postupně, a poté náhle.“ Kritizuje chování současných elit, „majitelů“ tohoto svátku, a velmi trefně připomíná, že autentický boj za demokracii si žádá víc než jen rituální vymezování se proti dávno mrtvým ideologiím.

Ivo Strejček se vrací k 35 letům od sjednocení Německa a vzpomíná na obavy Margaret Thatcherové, která varovala, že sjednocené Německo „ohrozí evropskou rovnováhu sil“. Zkušenost posledních dekád dává její skepsi v mnohém za pravdu. Ve svém druhém textu kriticky analyzuje odkaz Dicka Cheneyho a charakterizuje jej jako „architekta nekonečných válek“, jehož dědictví stále formuje západní politiku.

Jiří Weigl pak přináší ostrou analýzu ukrajinského konfliktu. „Ve skutečnosti za to Ukrajina přes všechna velká slova nikomu na Západě nestojí,“ píše a upozorňuje na nesoulad mezi evropskou rétorikou a reálnou schopností nést důsledky války.

Filip Šebesta

mě téma, které není pro premiéra, není pro prezidenta, není ani pro ministra, to je pro jedno oddělení ředitele nějakého odboru na ministerstvu. Proč to tam má být? To jsem Babišovi řekl a on mi odpověděl způsobem, který asi vyjadřuje styl, neřekl bych politiky, ale jeho uvažování: Já to tam všechno chci mít, protože já pak budu mít – nevím, jestli řekl přesně to slovo, ale volně ho teď používám – bič na jednotlivé ministry. „Tady to, co je na 46. stránce, jsi ještě nesplnil.“ Tím naše konverzace, kdy muzikanti ladili nástroje a manželka už do mě strkala, abych nemluvil, skončila. Ale myslím, že to je výstižné a vyjadřuje to ten problém.

Vy jste při tvorbě programového prohlášení nechtěl mít aspoň u některých detailů ten bič? Třeba na lidovce? S jejich předsedou Josefem Luxem jste si to přece kolikrát nedarovali.

To nepadlo v úvahu. Takové drobnosti jsem mu neříkal.

Zhruba před měsícem jste říkal, že Filip Turek už nemá šanci stát se ministrem. Jak to vidíte teď?

V duchu toho, na co se ptáte, jsem nějaký takový výrok učinil. I když nevím, jestli jsem řekl „nemá šanci“, slovo šance se mi moc nezdá.

Tak to interpretovala média.

To je možné. Nechci si hrát na investigativního novináře, který posuzuje, jestli výroky Filipa Turka jsou autentické či nikoli, nemám k tomu žádný nástroj a není to v oboru mého zájmu. Ale řekněme, že jejich nenulovost je asi jasná. Jsou to výroky, které se ani mně nezdají pěkné, a mrzí mě, že k nim došlo. Ale přiznám se, že nejsem pro takové hrabání se v minulosti, nepatřím do generace, která používá takové výroky. Nepatřím do generace, která jakýkoli hloupý nebo geniální výrok okamžitě dává na sociální sítě a pak se za ně omlouvá nebo neomlouvá. Není to můj svět, já takhle neuvažuji, a proto mám pocit, že bych měl být v takovýchto věcech smířlivější.

Nechme tedy výroky být a podívejme se čistě na politický aspekt věci. Je z vašeho pohledu správné to, že Motoristé na nominaci Filipa Turka trvají? Nebyl by od nich moudřejší krok nabídnout na tento post někoho zkušenějšího? Ve svých řadách mají třeba diplomata Karla Berana, spolupracuje s nimi Jan Zahradil…

Turek na sobě z mého pohledu intenzivně pracuje. A intenzivně na sobě pracoval už v Evropském parlamentu, což byla úžasná škola. On tam na rozdíl od jiných europoslanců velmi intenzivně pracoval. Znám celou řadu našich europoslanců, kteří stráví v Evropském parlamentu deset let a nikdo o nich neví, jestli mluví basem, nebo fistulkou, protože nikdy ještě neřekli ani jediné slovo. Ale já opravdu nejsem žádný poradce Motoristů, nechci to hodnotit.

Nechodí se za vámi šéf Motoristů Petr Macinka občas poradit? Přece jen pro vás pracoval přes 16 let.

Tak tím, že se známe a Macinka léta tady u tohoto seděl, tak samozřejmě spolu občas mluvíme. Ale že by se chodili poradit, to zase ne. Myslím, že jsou svébytní a rady tohoto typu nepřijímají. Já jsem Macinku od začátku letošního roku do voleb prakticky neviděl. My jsme trochu nadávali, že tady má rozdělanou práci a že nepřijde. Vím, že zasedají někde v Hostivaři. Byl jste tam někdy?

Na nějaké tiskovce ano.

Tak vidíte, já ani jednou. Tím, že jsem tam nikdy nebyl, se myslím demonstruje, že žádnou každodennost s Motoristy nemám.

Ani po volbách se to nezměnilo? Média přece obletěla fotka, jak spolu s Motoristy sedíte hned v povolební večer u piva.

Všichni jsme byli zvědavi, jak to dopadne, a oni mně předem psali a volali, jestli se přijdu podívat do jejich volebního štábu. To jsem nepovažoval za nezbytné, navíc jsem v tu chvíli měl půlhodinový rozhovor v televizi. Říkal jsem, pánové, už je pozdě. Tak leda že bych s vámi dal pivo tam, kde bydlím. A oni ochotně přijeli. To je hezké, ale myslím, že se z toho dedukuje víc, než toho je.

Jsou pro vás Motoristé sobě pořád vaše první volba?

Ano, jsou. Myslím, že je to jediná strana opravdu pravicového typu. I když některá jména, která se za ně dostala do parlamentu, jsou jména lidí, o nichž jsem nikdy neslyšel, nikdy jsem je neviděl a nemám žádnou představu o jejich názorech. Takže silné věty říkat nechci. Ale ten program, který evidentně napsal Petr Macinka, je program standardní, evropské, pravicové občanské strany.

Našel jste v programovém prohlášení vlády něco, co jste spolu s Motoristy řešili?

Myslíte po volbách u toho piva?

Třeba tam, nebo samozřejmě jindy.

Tak tam jsme toho moc neřešili. Dali jsme si to pivo. Ale za klíčovou věc v prohlášení považuji českou korunu. Odmítnutí koketování s přijetím eura, které nepřetržitě vrací určité politické skupiny do naší diskuse. Podobným způsobem jsem přecitlivělý na pokusy zbavit se hotovosti. Považuji to za základ lidské svobody, zrušení hotovosti by bylo naprosto skandální.

Platíte vlastně kartou?

Přiznám se, že z lenosti tou kartou platívám víc než v minulosti. Řeknu vám jeden zážitek z Krkonoš. Při mém zdravotním stavu už tak hezky nevyběhnu do těch kopců, tak jsem věděl, že na Bramberku, na Hnědém vrchu v Peci pod Sněžkou, je lyžařská lanovka, která jezdí i v létě. Vytáhl jsem z kapsy nějaké peníze, vím, že lanovky podražily. Ale zjistil jsem, že neexistuje možnost koupit si lístek bez karty. Zdá se mi to jako svévole a jsem proti tomu. Patřím ke generaci, která se nenarodila s chytrými mobily a platebními kartami v ruce. A mám pocit, že to kartování – čímž myslím masivní používání platebních karet – pozměnilo veškeré lidské chování.

Už jsme se bavili o programovém prohlášení vznikající Babišovy vlády. Co od ní celkově očekáváte?

Až odejdete, dokončím článek pro švýcarský týdeník Die Weltwoche, jehož šéfredaktor mě požádal, abych jim něco napsal o rodící se vládě Andreje Babiše. Je to pro mě těžký text. Nicméně říkám v něm větu: Můžeme mít mnoho otazníků, ale byly volby a ty nějakým jasným způsobem dopadly. Vyměnily koalici 108 : 92 v jednom směru v koalici 108 : 92 v druhém směru. Mohu mít tisíce otazníků nad programovým prohlášením, nicméně jsou tři témata, která považuji za zjevný posun oproti Fialově vládě.

Jeden posun je v náhledu na Evropskou unii – její vývoj, centralizaci a naprostou falešnost rozhodování v Bruselu o věcech, o kterých může každá země rozhodovat sama. Druhý posun je v tom, že tato nová vláda bude mít jiný názor na osudovou věc naší ekonomiky a země, a to je Green Deal ▸

a jiné zelené ideologie ničící dnešní svět. A zatřetí myslím, že bude provádět vyváženější politiku vůči ukrajinské válce a že nebudeme jedinou evropskou zemí, která má všude vyvěšené ukrajinské vlajky. A kde se spustí mediální poprask, když nový předseda sněmovny ukrajinskou vlajku sundá.

Připadalo vám to od Tomia Okamury jako prozíravý krok? To, že ze sněmovny sundal jednu ukrajinskou vlajku, vedlo k tomu, že jich tam poslanci na znamení nesouhlasu vyvěsili asi osm nových.

Mám to jen z doslechu, nemám z toho ten osobní prožitek. Ale podívejte, já jsem byl na dvou konferencích ve Švýcarsku a nikde jsem tam ukrajinskou vlajku neviděl. Já jsem byl v předcházejících týdnech na akci v Bavorsku – jel jsem hezky autem, protože nemám žádné letadlo, takže jsem tam toho viděl dost – ale ukrajinskou vlajku ne.

A viděl jste tam izraelskou vlajku?

Proč izraelskou?

Protože na české sněmovně visí. Čímž neříkám, že tam nemá být, Česko je spojencem Izraele. Ale stejně je spojencem mnoha dalších zemí, jejichž vlajky na české sněmovně nejsou. Nebylo by logické, že když už Okamura začne sundávat vlajky, nechá tam jen tu českou?

Ona je tam izraelská vlajka?

Ano.

Tak k tomu nemám jiný komentář, než že když já jsem se stal prezidentem, tak jsem nevyvěsil na Pražském hradě vlajku EU.

Když jste byl prezidentem, měl jste výhrady ke jmenování Karla Schwarzenberga nebo Karolíny Peake ministry, po nějaké době jste je ale nakonec jmenoval. Má podle vás prezident vůbec možnost ministra nejmenovat?

Myslím, že prezident může zdvihat obočí, říkat premiérovi: Fakt to myslíte vážně? Tohohle člověka chcete? Ale to je tak vše. Mluvíme o ústavních věcech – a my nemáme prezidentský systém. Jestli si to dobře pamatuji, největší problém jsem měl s (Davidem) Rathem, ale nakonec jsem ho stejně jmenoval.

Setkáváme se v době výročí listopadových událostí roku 1989. Jak si tento svátek vy osobně připomínáte?

Ten svátek už byl trochu ukraden. I když já vím, že slovo „ukraden" se používalo hned v prvních dnech po listopadu 1989, kdy si řada tehdejších studentů myslela, že jim byl ukraden. Ale teď myslím, že byl ukraden v jiném smyslu, a nemám pocit, že je důvod, abych v tento den přišel na Národní třídu. Je to škoda, je to smutné a mě to strašně mrzí.

Kým byl ten svátek ukraden?

Byl ukraden aktivistickými, progresivistickými bojůvkami, které s idejemi 17. listopadu dnes opravdu nemají nic společného. A které prosazují úplně něco jiného, než o co toho 17. listopadu šlo.

Copak jít zapálit svíčku na Národní třídu je akt progresivismu?

Podívejte, Národní třída a to původní místo už byly také ukradeny. Tam už se nedá vejít, je to jinak zazděno a zaskleno. Aby to bylo venku před tím průchodem, to už je jen náhražka. Já už řadu let trávím i 28. říjen alternativně, svým projevem před Obecním domem, kde byla naše republika založena, a teď nemám pocit, že bych se měl po pár týdnech pokoušet o další solitérní akci.

Když jste zmiňoval 28. říjen, jak na vás působil letošní ceremoniál na Hradě?

Už je to trochu over. Mně principiálně vadí něco, co nezavedl dnešní prezident, ale už ten předcházející, prezident Miloš Zeman. Přejmenovali oslavu státního svátku na předávání vyznamenání. Je to přece úplně naopak – oslava státního svátku a ještě se k ní předávají vyznamenání. Zeman už to deklasoval tím, že si nikdy nepřipravil projev, pouze volně glosoval jednotlivé vyznamenané a to je obrovský posun k horšímu, který mě trápí.

Řekl jste Zemanovi, co si o tom myslíte?

Určitě ano.

A jak reagoval?

Zemanovsky. Každý si za to dosaďte, co je třeba.

ODS si po 13 letech zvolí nového předsedu. Budete ten kongres sledovat s nějakým očekáváním?

Ne. Víte, já nechci urážet řadu členů ODS, kteří to určitě myslí dobře a kteří do té strany vstoupili spolu se mnou nebo za mě, proto se k tomu radši nevyjadřuji. Mě dnes ODS nezajímá, stejně jako mě nezajímá TOP 09. Je mi úplně jedno, koho si zvolí za předsedu, vím, že to bude vždycky špatně. Slyšel jsem, že tam je nějaký nový pan Havel, kterého vůbec neznám.

Favoritem na volbu předsedy ODS je zatím ministr dopravy Martin Kupka, který je v politice o dost déle než nový předseda TOP 09. Registrujete ho nějak?

Pan Kupka pro mě v žádné vteřině nebyl „my cup of tea". To byl člověk, který byl se vstupem do ODS spojen s Mirkem Topolánkem, a to už je pro mě zásadní moment ztráty původního ódéesovství.

Je v ODS ještě někdo alespoň trochu výraznější, jak říkáte, váš „cup of tea"?

Prosím, nechtějte to po mně, já opravdu nechci nějak popuzovat. Každou chvíli dostanu nějaký dopis od nějakých lidí, kteří mi píšou, že vstoupili do ODS se mnou, a ptají se, co mají teď dělat – a já nechci, aby se ještě víc trápili.

Vím, že jste velkým kritikem Petra Fialy. Ale našel byste za těch skoro 13 let jeho éry coby předsedy ODS aspoň něco dobrého?

Fakt ne. Fiala nebyl nikdy žádný autentický člen ODS. Formálně tomu možná bylo naopak, ale obrazně řečeno platí: stal se dříve předsedou ODS než členem ODS. A v tomto smyslu nemůžu nic pozitivního říkat.

Ondřej Leinert, Petr Honzejk,
Hospodářské noviny, 19. 11. 2025

Za Dominikem kardinálem Dukou

Na počátku listopadu nás všechny silně zasáhla zpráva o úmrtí pana kardinála Dominika Duky. O jeho vážném zdravotním stavu jsme věděli, ale přesto jsme stále věřili v pozitivní obrat. To se bohužel nestalo. Václav Klaus i celý IVK si jeho plodný a naplněný život připomněli řadou textů, z nichž jsme se rozhodli vytvořit mimořádné vydání *Newsletteru*, který uvozuje smuteční řeč prezidenta Václava Klause na pohřbu v Katedrále na Hradčanech. I proto si v tomto standardním vydání připomínáme pana kardinála toliko touto fotografií a odkazem na *Newsletter plus*, který je možné si stáhnout a přečíst na našem webu.

Po kardinálu Dominiku Dukovi zůstává, slovy Václava Klause, nepřekonatelná mezera. Bude nám všem nesmírně chybět. *fš*

Foto: Arcibiskupství pražské

Zabraňme úplnému vynulování základních myšlenek listopadu 1989

Václav Klaus

Několik dní před 36. výročím revolučního okamžiku 17. listopadu 1989 jsem mluvil na velkém mezinárodním kongresu ve švýcarském Luganu o dnešní Evropě, resp. Evropské unii. Jak bylo ode mne očekáváno, a asi hlavně proto, jsem tam byl spolu s bývalým šéfem Evropské komise Romano Prodim pozván jako jeden ze dvou hlavních řečníků, mé vystoupení bylo vůči dnešní EU vysoce kritické. Přesto byla významná část mého projevu otištěna v hlavním regionálním deníku Corriere del Ticino.

Draghi jako kdysi Gorbačov – chce zlepšit fungování evropského systému bez změny jeho základních charakteristik.

Ve svém vystoupení jsem kritizoval hvězdu podobných evropských kongresů, bývalého šéfa Evropské centrální banky (a krátce i předsedu italské úřednické vlády), Maria Draghiho a označil ho za „Gorbačova Evropské unie paní Ursuly von der Leyenové". Považuji ho totiž svou podstatou za prototyp člověka „perestrojkovské éry", který – jako kdysi Gorbačov – chce zlepšit fungování evropského systému bez změny jeho základních charakteristik. Gorbačov to tehdy chtěl v Sovětském svazu, Draghi to dnes chce v Evropské unii.

Už tehdy jsme dobře věděli, že „nechceme žádnou perestrojku komunismu, protože chceme kapitalismus."

Po tomto jen zdánlivém odbočení se vracím k našemu 17. listopadu. Na kongresu jsem zmínil, že si u nás budeme během necelého týdne toto výročí připomínat. Řekl jsem, že jsme už tehdy dobře věděli, že „nechceme žádnou perestrojku komunismu, protože chceme kapitalismus." Sál kupodivu zatleskal. Uvědomil jsem si, že bych to měl říkat spíše v Praze než v Luganu, kde to bylo jen formou zesílení mého ataku na Draghiho. Domácí publikum je klíčové. Mám pocit (a nejen pocit, ale i spoustu důkazů), že je u nás na tyto elementární myšlenky ne-li zapomenuto, tak je na ně stále více zapomínáno. Už jsme se systémově výrazně vrátili zpátky, ale mnozí lidé si to u nás nechtějí přiznat. Stále si myslím, že máme i dnes trh a politickou svobodu.

Tehdy u nás – v týdnech a měsících po 17. listopadu 1989 (teď nediskutuji příčiny toho, proč a jak došlo k samotnému 17. listopadu) – zvítězil názor radikální skupiny ekonomů a politiků, kteří věděli, že nesmí jít o oprášení Šikovy ekonomické reformy a nesmělých politických pokusů 60. let vylepšovat komunismus demokratizací komunistické strany, udělat ho s více „lidskou tváří", ale že musí nastat zásadní systémová – jak politická, tak ekonomická – změna.

V našich tehdejších polistopadových sporech naštěstí zvítězil názor, že nemůže jít jen o zdokonalování plánování, ale že musí začít fungovat trh .

V našich tehdejších polistopadových sporech naštěstí zvítězil názor, že nemůže jít jen o zdokonalování plánování, ale že musí začít fungovat trh (jak já vždy dodával „bez adjektiv", která ono klíčové substantivum trh zcela vyprazdňují) a že musí vzniknout politická pluralita prostřednictvím parlamentního systému politických stran (tedy nikoli občanská společnost, založená na – v dnešní terminologii – tzv. neziskovkách). Patřilo k tomu i to, že je Občanské fórum nikoli cílovým řešením, ale mezistupněm ke skutečné politické pluralitě. Zhruba toto byl ve zkratce – v anglické terminologii – blueprint (nástin strategie) našich tehdejších politických a ekonomických radikálních reforem.

Nejrůznější ochranná zbarvení v názvech našich dnešních politických stran zakrývají jejich skutečnou myšlenkovou podstatu, kterou je nová nesvoboda v dnešní vysoce reglementované společnosti, která vzývá řadu známých ismů současného světa.

Je třeba, abychom se k těmto základním systémovým myšlenkám vrátili. A aby je pochopily a domyslely současné generace, které většinou už komunismus a atmosféru 90. let nezažily. Komu bylo v roce 1989 alespoň 18, je dnes už nejméně 54, a těch, kterým je dnes 54 a méně, je už u nás drtivá většina. Proto je nezbytné dělat všechno pro to, aby nezvítězili naši Mariové Draghiové všech politických zabarvení, všech roztodivných názvů dnes existujících politických seskupení. A když už jsem použil slovo zbarvení, to u mne automaticky evokovalo ono slavné spojení dvou slov – ochranné a zbarvení – které dalo název úžasného filmu polského režiséra Krzysztofa Zanussiho z roku 1976.

Nejrůznější ochranná zbarvení v názvech našich dnešních politických stran (a nebudu provokovat výčtem názvů, která považuji za nejabsurdnější) zakrývají jejich skutečnou myšlenkovou podstatu, kterou je nová nesvoboda v dnešní vysoce reglementované společnosti, která vzývá řadu známých ismů současného světa. Z nich všechny dávají individuální svobodu až daleko za dnes módní evropské (či západní) tzv. hodnoty, které jsou všechny kolektivistického typu. Ať už jde o multikulturalismus, genderismus, environmentalismus, globalismus, všechny patří do široce pojatého, ale špatně definovaného a vymezeného progresivismu. Na první pohled v tomto mém výčtu chybí komunismus a fašismus, vůči kterým je vymezování se nejen povoleno, ale je i velmi kladně hodnoceno, ač už jsou dávno mrtvé.

Není elementární formální nesvoboda, prostor k projevení našeho nesouhlasu a jiného než většinového názoru existuje. Ať už se nikdo na svou pasivitu, neodvahu a pohodlnost nevymlouvá.

To všechno je třeba říkat, a stále opakovat, velmi hlasitě, protože jinak to kakofonií dnešního mediálního (včetně nových médií) hluku téměř k nikomu nepronikne. Dnes už se naštěstí není na co a na koho vymlouvat. Není elementární formální nesvoboda, prostor k projevení našeho nesouhlasu a jiného než většinového názoru existuje. Ať už se nikdo na svou pasivitu, neodvahu a pohodlnost nevymlouvá. Dnešní prostor k politickému diskursu je daleko větší, než tomu bylo v 80. letech minulého století, kdy se k našemu 17. listopadu postupně stále více schylovalo.

Využijme letošní 36. výročí naší tzv. sametové revoluce k pozitivní aktivitě. K tomu, abychom se vrátili k myšlenkám 17. listopadu, což znamená, abychom – vzhledem k dnes dominujícímu způsobu myšlení – začali přemýšlet nově a kriticky. Dnešní „ochranně zbarvené" ideologie způsobily ztrátu jasných kontur myšlení. Je naší povinností původní jasné kontury do veřejné diskuse zase vrátit.

Echo, 13. 11. 2025

Ohlédnutí se za 17. listopadem: Skutečně se oslavuje boj za svobodu a demokracii?

Jan Fiala
student

Před nedávnem jsme si opět připomínali významné milníky našich moderních dějin. Výročí začátku sametové revoluce v roce 1989, a zároveň i památku 17. listopadu 1939, kdy nacisté nechali uzavřít české vysoké školy. Právě z tehdejších tragických událostí vychází i Mezinárodní den studentstva – jediný den mezinárodního významu, který má kořeny v České republice.

Skutečně se 17. listopadu slaví boj za svobodu a demokracii? Nebo se tento boj „jenom" připomíná? Skončil snad s pádem minulého režimu?

Oficiální název tohoto státního svátku zní Den boje za svobodu a demokracii. Při zamyšlení se nad obsahem takového pojmenování se naskýtá příležitost položit si řadu otázek: Skutečně se 17. listopadu slaví boj za svobodu a demokracii? Nebo se tento boj „jenom" připomíná? Skončil snad s pádem minulého režimu? Nastal „fukuyamovský" konec dějin a liberální řád definitivně zvítězil nad rozličnými totalitními tendencemi? Je listopadový étos již 36. rokem nadále upevňován, nebo naopak čelí postupné erozi?

Při pohledu na fotografie a videa z připomínkových akcí a happeningů, se odhalují dvě základní paradigmata, dvě značně odlišná uskupení názorů a jedinců. To první představují současní „majitelé" tohoto svátku, kterým se dostává značné pozitivní pozornosti médií a horlivé přízně fanatického – či alespoň poněkud „nesametového" – davu plnícího centrum Prahy. Jeho zástupci okázale korzují Národní třídou a předhánějí se, komu se až k pamětní desce podaří donést ten nejhonosnější věnec. Svoji oddanost svobodě a demokracii dokazují siláckými výroky na adresu dávno zdiskreditovaného komunismu či fašismu, anebo patetickými proslovy, floskulemi o hodnotách, ve snaze vyvolat emoce a pocit dojetí. Či spíše sebedojetí.

Svoji oddanost svobodě a demokracii dokazují siláckými výroky na adresu dávno zdiskreditovaného komunismu či fašismu, anebo patetickými proslovy, floskulemi o hodnotách, ve snaze vyvolat emoce a pocit dojetí. Či spíše sebedojetí.

A pak jsou tam i ti druzí. Ti, jejichž nárok na oslavu tohoto dne je soudobými elitami zneuznán. Ona údajně nedemokratická pátá kolona, kterou je zapotřebí vypískat, skandalizovat a její květiny a svíčky pokud možno odkopnout. A čím se její zástupci provinili? Dovolili si poukázat nejen na hrozby dob dávno minulých, ale snaží se pojmenovat i aktuální ohrožení svobody a demokracie. Mají kritický pohled na neblahé trendy posledních desetiletí, obávají se o budoucí směřování. A hlavně: Troufají si zpochybnit současný establishment, jeho narativy a upozorňují na pozvolna gradující nedostatky našeho systému, na prohlubující se demokratický deficit a rostoucí pocit ztráty svobod.

Svoboda chřadne nejprve postupně, a poté náhle. O jejím pozvolném úpadku svědčí snad nejlépe arogantní a povýšenecká nátura, se kterou představitelé končící vládní koalice naléhavě přesvědčují občany, v jak liberální společnosti údajně žijí.

Máte přece svobodu cestovat a možnost podnikat (nepočítáme-li nebývalý nárůst byrokracie, všemožných regulací, licencí, zdanění, přerozdělování apod.), a jestliže se vyvarujete nekorektním myšlenkám, tak i neomezenou svobodu projevu. Jak pohodlně by se s takovým viděním světa žilo v éře tzv. gulášového socialismu …

Je ironií dějin, že autentický boj za svobodu a demokracii čelí tak mohutnému ataku právě v den, který má být jeho oslavou. Je zapotřebí důrazně odmítnout falešné, bezcenné vymezování se proti ideologiím, které jsou dávno vymřelé a nemohou naši společnost ohrozit; takové postoje nelze považovat za seriózní obhajobu základních hodnot právního státu. Ten, kdo dnes kvazihrdinsky utočí na včerejší komunismus, k boji za současnou svobodu a demokracii nijak nepřispívá, ba způsobuje jeho mystifikaci a degradaci.

Je ironií dějin, že autentický boj za svobodu a demokracii čelí tak mohutnému ataku právě v den, který má být jeho oslavou.

Připomínat si listopadové události, jejich klíčové ideje, principy a jedinečnou příležitost, kterou naší zemi tento okamžik přinesl, má však o to větší smysl a význam. Ztrátu odkazu tohoto památného dne nelze dopustit.

19. 11. 2025

Třicet pět let od sjednocení Německa: potvrdily se obavy Margaret Thatcherové?

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

České parlamentní volby, které se konaly na začátku letošního října, byly přirozeně hlavní domácí politickou událostí roku. Není se tedy čemu divit, že zcela překryly jedno velmi významné výročí: 3. října uplynulo třicet pět let od sjednocení Německa. Zkusme se proto k této události vrátit, připomenout si její význam a zamyslet se nad tím, zda se obavy některých tehdejších politiků po zkušenosti více než tří desetiletí se sjednoceným Německem naplnily, či se ukázaly jako přehnané.

Margaret Thatcherová se vzniku velkého sjednoceného Německa uprostřed Evropy obávala. Varovala, že „Němci mají silný národní temperament, se kterým hledají evropské vůdcovství".

3. října 1990 se stalo pět východoněmeckých zemí součástí Německé spolkové republiky. Ač již 9. listopadu 1989 padla Berlínská zeď a s pádem tohoto symbolu rozdělení nastal spontánní (a realisticky viděno asi i nevyhnutelný) proces sjednocování, jehož výsledkem byl k 1. červenci 1990 vznik měnové, hospodářské a sociální unie západní a východní části Německa, formálně vznikla jednotná Německá spolková republika až 3. října 1990.

Sjednocení Německa, které si tolik přál tehdejší německý kancléř Helmut Kohl s podporou amerického prezidenta George Bushe, bylo výsledkem jednání vítězných válečných velmocí: USA, Velké Británie, Francie, Itálie a Sovětského svazu vedených

svými tehdejšími nejvyššími politickými reprezentanty Bushem, Thatcherovou, Mitterrandem, Andreottim a Gorbačovem.

Margaret Thatcherová se vzniku velkého sjednoceného Německa uprostřed Evropy obávala. Varovala, že „Němci mají silný národní temperament, se kterým hledají evropské vůdcovství". Na schůzce s historiky a svými poradci (tzv. Seminář v Chequers v březnu 1990) trvala na tom, že „dva evropské konflikty vznikly vinou Německa" a že „německé sjednocení ohrozí evropskou rovnováhu sil a může destabilizovat Evropu". Na této schůzce měla prý také pronést onu posléze často citovanou ironickou poznámku o tom, že „milujeme Německo natolik, že si přejeme, aby jich bylo hned několik".

Mitterrand se sice obnovení velkého Německa na základě francouzské historické zkušenosti také obával, na rozdíl od Thatcherové však viděl východisko v prohloubení evropské integrace, ke které byl rozhodnut sjednocené Německo „přivázat".

Thatcherová se snažila na svoji stranu získat i váhajícího francouzského prezidenta Mitterranda, kterého přesvědčovala o nutnosti brzdit proces sjednocení. Mitterrand se sice obnovení velkého Německa na základě francouzské historické zkušenosti také obával, na rozdíl od Thatcherové však viděl východisko v prohloubení evropské integrace, ke které byl rozhodnut sjednocené Německo „přivázat". Výsledkem tohoto procesu byla Maastrichtská smlouva se všemi svými neblahými důsledky pro budoucí evropskou unifikaci.

Gorbačov naivně věřil ve vznik „nového světového řádu založeného na důvěře", proto kladl sjednocení Německa minimální odpor.

Gorbačov naivně věřil ve vznik „nového světového řádu založeného na důvěře", proto kladl sjednocení Německa minimální odpor. Kohl a celá německá delegace byli prý dokonce překvapeni „měkkostí" Sovětů, neboť byli připraveni zaplatit daleko vyšší finanční požadavky Sovětů na odškodnění, než které nakonec Gorbačov uplatnil. Tomu šlo nejvíce o zabránění rozšiřování NATO na východ. Proto se spokojil s ústním slibem tehdejšího generálního tajemníka NATO Manfreda Wörnera, že se sice východní část Německa v rámci společného německého státu stane členem NATO, ale tato vojenská organizace „už se potom nerozšíří na východ ani o píď".

Sjednocením Německa se tak v roce 1990 znovu na mapě Evropy objevil jednotný mocný stát, který byl ve své historii po celých předcházejících sto padesát let zdrojem evropského napětí a příčinou dvou ohromných válečných konfliktů. Důsledky jsou následující:

- Německé sjednocení významně ovlivnilo a fakticky určilo směr další evropské integrace a posléze i unifikace;

Spokojil se s ústním slibem tehdejšího generálního tajemníka NATO Manfreda Wörnera, že se sice východní část Německa v rámci společného německého státu stane členem NATO, ale tato vojenská organizace „už se potom nerozšíří na východ ani o píď".

- Bushova představa, že případné mocenské ambice velkého Německa budou „zkroceny" členstvím v NATO, se nenaplnily. Německé sjednocení se pro Severoatlantickou alianci stalo vzorem, podle kterého se v několika následujících vlnách rozšířila na východ. Jejími členy se staly mnohé země bývalé Varšavské smlouvy a dokonce nově vzniklé pobaltské státy;
- Slabé jelcinovské Rusko se tomuto vývoji podrobilo, ač již při přijetí pobaltských států do NATO protestovalo proti „zásadnímu narušení sféry vlivu";
- V roce 2008 v Bukurešti začal Západ většinově otevřeně a vůči Rusku dokonce provokativně vybízet Ukrajinu ke členství v NATO (zde je třeba připomenout zásadní nesouhlas tehdejšího českého prezidenta Václava Klause s touto strategií, který na summitu prosazoval). Ve svém vystoupení pak v Bukurešti Putin potvrdil, že „takový krok by byl pro Rusko nepřijatelný a Rusko by jej považovalo za ohrožení své bezpečnosti". Jak to vše dopadlo, vidíme nejen v tragédii probíhající války na Ukrajině, ale také v tom, že Rusové Západem danému slovu nevěří.

Ani evropská integrace, jak si myslel Mitterand, ani členství v NATO sjednocené Německo „nezkrotily". Svojí politickou i hospodářskou silou se této zemi podařilo prostřednictvím institucí Evropské unie vnutit evropským státům německé kontinentální zájmy. Evropský Green Deal má ideové kořeny v německé zelené politice. Merkelové Německo otevřelo stavidla masové migraci, která zásadně mění strukturu evropské populace i kulturní rámce, ve kterých se Evropa po dlouhá staletí vyvíjela. Dnešní Merzovo Německo se netají svými vyzbrojovacími ambicemi. Svým voláním po znovuvytvoření „nejsilnější armády v Evropě" by nám mělo připomenout trpkou evropskou válečnou zkušenost s touto mocností. I proto, že se dnes podobně jako kdysi, Německo nachází ve vážných ekonomických a společenských problémech.

Ke sjednocení Německa sice došlo, rozdíly mezi východní a západní částí Německa jsou ale i přes letité gigantické finanční transfery ze západu na východ Německa propastné, o čemž svědčí i volební výsledky v obou částech země. „Velké" Německo je dnes hospodářsky, společensky, sociálně a politicky vnitřně nestabilní zemí, přesto zemí určující evropskou politiku. Kombinace těchto problémů může být mimořádně nebezpečným zdrojem napětí pro budoucí evropskou rovnováhu sil. Obezřetnost a opatrnost, s jakými přistupovala před oněmi třiceti pěti lety britská premiérka Thatcherová ke sjednocení Německa, tak byly na místě a ukázaly oprávněnost jejích obav.

Sjednocením Německa se tak v roce 1990 znovu na mapě Evropy objevil jednotný mocný stát, který byl ve své historii po celých předcházejících sto padesát let zdrojem evropského napětí a příčinou dvou ohromných válečných konfliktů.

Česká zahraniční politika (existuje-li vůbec nějaká), podobně jako politika dalších evropských států, je dnes příliš hypnotizována konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskem, ale možného nebezpečí, ve které se soused na našich západních hranicích může pro celou Evropu snadno a rychle proměnit, si dostatečně pečlivě (a ve světle svých historických zkušeností) nevšímá.

A to by mohla být osudová chyba!

5. 11. 2025

Předplatné IVK na rok 2026

institut VÁCLAVA KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 1000 Kč.
Studentské předplatné 500 Kč.

predplatne@institutvk.cz

Nešťastná Ukrajina

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Trumpův mírový plán pro Ukrajinu, který vyvolal tak hysterické odmítavé reakce evropských i našich politiků, ať už bude přijat či nikoliv, je evidentním důkazem, že USA se snaží z konfliktu co nejrychleji vyvázat, neboť v jeho pokračování ani eskalaci nevidí pro své zájmy žádný smysl.

Pokračování války v dosavadním módu jasně směřuje k vojenské porážce Ukrajiny a její úplné devastaci, některými navrhovaná další eskalace hrozí globálním konfliktem, na němž nikdo rozumný nemůže mít zájem.

Pokračování války v dosavadním módu jasně směřuje k vojenské porážce Ukrajiny a její úplné devastaci, některými navrhovaná další eskalace hrozí globálním konfliktem, na němž nikdo rozumný nemůže mít zájem. Ve skutečnosti za to Ukrajina přes všechna velká slova nikomu na Západě nestojí.

V odmítavých reakcích našich i evropských politiků na americký mírový plán slyšíme samá slova o tom, co se musí, co je třeba nebo co by mělo být, nikdo ale slůvkem nehovoří o tom, jak by toho mělo být dosaženo.

Všichni by chtěli, aby to Američané nějak zařídili, aby bez ohledu na vlastní zájmy vítězící Rusko přinutili k akceptování pro něho nevýhodných podmínek. O výsledku válek však nerozhoduje chtění, ani moralizování a silná slova, ale zájmy, vojenská síla a situace na frontách, a ta není pro Ukrajinu příznivá. Navíc, její svéprávnost je výrazně omezena skutečností, že je na americké pomoci existenčně závislá. Bez ní by bylo dávno po válce.

O výsledku válek nerozhoduje chtění, ani moralizování a silná slova, ale zájmy, vojenská síla a situace na frontách, a ta není pro Ukrajinu příznivá.

Ukrajina může pod evropským tlakem Trumpův plán odmítnout, nebo s podporou evropských velmocí docílit jeho modifikace nepřijatelné pro Rusko, a tím docílit téhož, ale v tom případě riskuje pokračování války, další devastaci, další beznadějné zničující ústupové boje, a nakonec ještě horší mírové podmínky nadiktované vítězem.

Evropští a naši propagátoři „spravedlivého míru“ válčením až do posledního Ukrajince dobře vědí, že sami nejsou schopni ani ochotni Ukrajině potřebnou vojenskou pomoc poskytovat.

V současné geopolitické konstelaci nelze očekávat, že podpora Ukrajiny může zesílit. Trumpa zajímá více Rusko než Ukrajina. Evropští a naši propagátoři „spravedlivého míru“ válčením až do posledního Ukrajince dobře vědí, že sami nejsou schopni ani ochotni Ukrajině potřebnou vojenskou pomoc poskytovat. Evropské země v čele s Německem, Francií a Británií se potácejí ve stále rostoucích ohromných dluzích, nestabilní politické situaci v rozdělené společnosti a jejich armády nejsou schopny roli USA v konfliktu nahradit.

Za vše hovoří náš příklad – země po volbách nemá novou akceschopnou vládu a v důsledku vnitřních politických rozporů je nejasné, kdy ji vůbec bude mít. V rozpočtu na příští rok chybí údajně 100 mld. Kč, příští vláda bude mít velký problém, jak profinancovat svůj program, inflace znovu ožívá a na obzoru jsou další dopady šílené evropské zelené politiky. Armáda je na moderní válčení zcela nepřipravená. Podobná je situace v celé Evropě, jejíž západní část je navíc sužována důsledky masové migrace, rozdělující tamější společnost a enormně zatěžující sociální systémy.

Vidíme falešnost a neupřímnost příslibů, jimiž lákali Ukrajinu do NATO a EU, aniž kdy měli v úmyslu tyto přísliby naplnit. Ve skutečnosti nikdy nechtěli vážné bezpečnostní závazky Ukrajině poskytnout a v případě napadení za ni bojovat.

Zkonfrontujeme-li tuto realitu se siláckou moralistní válečnickou rétorikou evropských politiků, vidíme neskutečné pokrytectví, faleš a nezodpovědnost, s jakou se podíleli a podílejí na vyvolání a prodlužování zničující války na Ukrajině. Vidíme falešnost a neupřímnost příslibů, jimiž lákali Ukrajinu do NATO a EU, aniž kdy měli v úmyslu tyto přísliby naplnit. Ve skutečnosti nikdy nechtěli vážné bezpečnostní závazky Ukrajině poskytnout a v případě napadení za ni bojovat. Za skutečnou válku s Ruskem jim nikdy nestála. Pouze ji cynicky použili v zástupném konfliktu, v němž měly obě země vykrvácet.

Nic nevystihuje odporné, morálně nepřijatelné evropské pokrytectví více než oblíbené tvrzení, že „Ukrajina bojuje za nás, protože jinak bychom prý museli čelit vzápětí ruské agresi my“. Pokud by tomu naši politici věřili, potom je morálně neospravedlnitelné, že přímo nepřišli Ukrajině na pomoc v boji. Neučinili tak proto, že sami dobře věděli, že toto tvrzení je jenom propagandistická lež. Asi taková, jako před pár lety neustále omílaná fráze, že v „Kábulu se bojuje za Prahu“. To tehdy tvrdili ti, kteří otevírali Evropu nekontrolovatelnému přílivu muslimů z Blízkého východu, a pak, po dvaceti letech nekonečného válčení, bez mrknutí oka ponechali Afghánistán svému osudu. Za Prahu se tam evidentně nebojovalo.

Zdá se, že pro evropské elity je dnes nejdůležitější udržování strachu z potenciální ruské agrese, což má být hlavní tmel rozklížené evropské integrace, a masivní zbrojení, které má nahradit dopady deindustrializace způsobené zelenou politikou.

Dnes už vidíme, jak nezodpovědná hra s Ukrajinou ve skutečnosti měla i pro Evropu a vůbec celý Západ těžké negativní důsledky. Zničila mírovou dividendu, z níž celý svět těžil po pádu komunismu, obnovila nepřátelství a konfrontaci s Ruskem, které se bylo možno včas vyhnout, znovu destabilizovala poměry ve východní Evropě, odříznutí od ruských surovin a sankce ekonomicky poškodily Evropu, prohloubily rozpory v EU a konflikt má za následek oslabení NATO a transatlantické vazby.

Zdá se však, že pro evropské elity je dnes nejdůležitější udržování strachu z potenciální ruské agrese, což má být hlavní tmel rozklížené evropské integrace, a masivní zbrojení, které má nahradit dopady deindustrializace způsobené zelenou politikou.

Ať už bude Trumpův plán přijat či nikoliv, perspektivy jsou neradostné. Čeká nás trvalé ohnisko válečného napětí v Evropě, rekonstrukce zbytkové zničené a frustrované Ukrajiny bude nepředstavitelně komplikovaná, stejně jako koexistence s nepřátelským Ruskem, vojenské výdaje budou dále dusit evropské rozpočty a podvazovat rozvoj, masová migrace a její důsledky zůstanou dalším trvalým břemenem.

Čtvrt století neutrální Ukrajina pokojně žila ve svých původních hranicích v sousedství Ruska, s nímž byla spojena hustou sítí politických, ekonomických a mezilidských vazeb. ▸

Druhou nejchudší zemí v Evropě po Moldavsku se stala nikoliv v důsledku vykořisťování Ruskem, ale v důsledku vlády vlastní kleptokracie, která – jak vidíme – trvá doposud. Naivní lidé na Ukrajině věřili, že členství v EU a NATO přinese jejich zemi samo o sobě takový blahobyt, který viděli z lešení a výkopů jako dělníci na stavbách v zemích západní Evropy. Všichni jim to věrolomně slibovali, i když to nemysleli vážně, protože chtěli jenom provokovat Rusko, na jehož varování a opakovaně vyhlašované červené nepřekročitelné linie okázale nebrali ohled.

Nesnažili se zabránit jeho agresi, i když o ní věděli dlouhé měsíce dopředu. Dnes zničená Ukrajina nemá nic, ztratila třetinu obyvatelstva a téměř čtvrtinu svého území, je totálně závislá na vnější finanční a vojenské pomoci, bez níž nemůže přežít. Dopadne ještě hůře, pokud bude ve válce pokračovat. Členství v NATO jí dnes USA a další zakazují, bezpečnostní garance jsou nejasné. Nikomu se do nich nechce, každý už ví, že válčení s Ruskem není jen tak. U nás takovou situaci vystihuje smutné přísloví – „Nechoď Vašku s pány na led …"

24. 11. 2025

Zemřel Dick Cheney: samolibý architekt světa válek

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

Téměř na den přesně rok poté, co v posledních amerických prezidentských volbách vyhrál Donald Trump, zemřel bývalý viceprezident Dick Cheney. Pro George Bushe mladšího sloužil jako jeho viceprezident mezi lety 2001 až 2009, aby se v závěru života veřejně postavil proti Republikánům na pozice Demokratů a před volbami 2024 dokonce vyzval americkou veřejnost k volbě Kamaly Harrisové. Prezident Trump ani Bílý dům jeho odchod nijak nekomentovali, přestože americké vlajky na budově byly staženy na půl žerdi a k úmrtí se jednou větou – na přímý dotaz novináře – vyjádřila pouze tisková mluvčí Karoline Leavittová. Není se příliš čemu divit. Cheney byl mimořádně spornou a v důsledku svých činů i neblahou postavou americké a světové politiky a dnešní Trumpova Amerika ale i svět nemají, myslím, příliš proč „politicky" nad odchodem Dicka Cheneyho truchlit.

Dick Cheney byl prototypem profesionálního politika, který se po celá desetiletí nezabýval ničím jiným, než budováním politických kontaktů a skrze vliv svých známostí vlastnímu politickému růstu. Mohl proto o sobě říkat (a měl pravdu), že se znal osobně se všemi republikánskými prezidenty Nixonem počínaje. Byl personálním šéfem štábu Henryho Forda, jako kongresman v éře Ronalda Reagana byl vysoce postaveným republikánem ve zvláštním výboru Sněmovny reprezentantů pro vyšetřování tehdy Amerikou hýbajícím skandálem Irangate. Byl chráněncem kariérně stoupajícího republikánského úředníka Donalda Rumsfelda, toho Rumsfelda, který v administrativách Geralda Forda i George Bushe mladšího v pozicích ministra obrany proslul chutí válčit, válčit a válčit.

Když se Dick Cheney stal ministrem obrany v administrativě George Bushe staršího, byl to on (pod významným vlivem Rumsfelda), kdo amerického prezidenta v roce 1991 přesvědčil o tom, že traumata z Vietnamské války či provalení aféry s nelegálním financováním zbraní íránským kontras, lze napravit jen „nějakou" úspěšnou válkou. V Cheneyho hlavě, souhrou událostí na Středním východě, vzniknul nápad pro první válku v Zálivu v roce 1991 a Bush starší byl tomuto tažení nakloněn. Cheney posléze mohl o rychlé a relativně snadné vítězství v této válce opřít svoji hlavní politickou tezi: válka je věc, na kterou může být Amerika hrdá.

Cheney byl mimořádně spornou a v důsledku svých činů i neblahou postavou americké a světové politiky a dnešní Trumpova Amerika ale i svět nemají, myslím, příliš proč „politicky" nad odchodem Dicka Cheneyho truchlit.

Když si George Bush mladší vybral Dicka Cheneyho za svého viceprezidenta (mohlo to být i horší, nabízel se John McCain), asi netušil, jak zásadně tento muž ovlivní jeho zahraniční politiku a jak „válečnickou" tvář jí vtiskne. Lze samozřejmě namítnout, že Bushův politický odpor k „budování národa v zahraničí" vzal okamžitě za své útokem na Světové obchodní centrum v New Yorku v roce 2001, neboť on, jako prezident, prostě asi nějak reagovat musel. Pravdou ale je, že to byl Dick Cheney, který jej v hysterii amerického veřejného mínění po útoku na „dvojčata" natlačil do dvacetileté války v Afghánistánu a také do druhé války v Zálivu. Bushova matka Barbara i Bush starší mladého prezidenta varovali před Cheneyho válečnými ambicemi a doporučovali synovi, aby držel svého viceprezidenta zkrátka. Při jakési příležitosti dokonce Bush mladší připustil, že musel své matce říci, že „prezidentem USA jsem já, přestaň mi do Cheneyho mluvit". Své rodiče ale měl poslouchat pečlivěji, jak ukázala budoucnost.

Dick Cheney změnil americké republikánství na neokonzervativní „cheneyismus" charakterizovaný upřednostňováním vojenského řešení i tam, kde by byla diplomacie fungovat mohla. Zcela odmítnul realismus Bushe staršího ve vztahu k Moskvě i Bagdádu. Vymezil se proti Bushovu prozíravě opatrnému vystoupení v Kyjevě v létě roku 1991 (tzv. Chicken Kiev Speech), ve kterém Bush starší obezřetně vyzýval spíš k reformě Sovětského svazu než k jeho rozpadu a varoval tehdy Ukrajinu, že odtržením od Sovětského svazu by tato země mohla „sklouznout k sebevražednému nacionalismu". Tím Cheney významně pomohl nasměrovat americkou zahraniční politiku v této části světa k vývoji, jehož neblahé důsledky vidíme dnes. A byl to opět on, kdo prosazením druhé invaze do Iráku (2003) pomohl zavléci USA do nekonečné války, kterou nemohla vyhrát a jejíž důsledky vývoj na Blízkém a Středním východě jednak politicky zcela vykolejily a vytvořily prostor k nástupu radikálních islamistických sil, jednak napomohly výbuchům antiamerických a protizápadních nálad.

Cheneyho neokonské válečnictví (společenským či ekonomickým konzervativcem nikdy nebyl) nakazilo konzervativce i v Evropě a ve svých důsledcích napomohlo jejich erozi. Dnešní ODS v Čechách a její opakovaná orwellovská (vlastně cheneyovsko-rumsfeldovská) teze „válka je mír", která pomohla tuto stranu v naší zemi zničit, jsou tomu pro nás smutným příkladem.

Když si George Bush mladší vybral Dicka Cheneyho za svého viceprezidenta, asi netušil, jak zásadně tento muž ovlivní jeho zahraniční politiku a jak „válečnickou" tvář jí vtiskne.

Dick Cheney sám sebe samolibě považoval za „nejlepšího z Bushových republikánů". I proto si představoval, že svého šéfa – Bushe mladšího – má právo učit „řídit svět". Cheneyho fakticky šílené nápady přiblížily svět k okraji velké války a Donald Trump měl pravdu, když v předvolební prezidentské kampani v roce 2024 označil Cheneyho za politika, který „vtáhnul Ameriku do nekonečných válek".

Zbavit se „cheneyismu" však nebude nijak lehké, jak vidíme v dnešním světě. Proto bychom měli o politickém dědictví Dicka Cheneyho přemýšlet bez obvyklé nostalgie, ale realisticky, objektivně a kriticky.

11. 11. 2025